

ZSÁKOLÓK, 1960-AS ÉVEK ELEJE

Olaj, vászon, 80,5x65 cm
 Jelezve balra lent: TM
 Jelezve jobbra lent: TM

Kikiáltási ár: 4 800 000 Ft / 18 605 EUR

KIÁLLÍTVA:

- Tóth Menyhért zárándokútja a feketétől a fehérig. Kossuth Lajos Tudomány Egyetem, Debrecen, 1994. április, katalógus nélkül.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- Tóth Menyhért (1904–1980) kiállítás. Blitz a magángyűjtők galériája. Budapest, 2000. május 5–20. katalógus: 59.

BRUTÁLIS „PLEIN AIR”

Tóth Menyhért figuráinak konszenzuális társait valahol Mednyánszky csavargói, Fényes Adolf napszamosai és Koszta aratói között találhatjuk meg. De idekiváncokzik a sor elejére Csontváry is, a nap-út festője, azzal a különbséggel, hogy Koszta Tivadar szublimált, éteri formájában találkozott azzal a hatalmas napenergiával, amelyet a „napba néző” Tóth Menyhért emberfeletti küzdelemmel gyúrt bele vásznainak pasztózus festékrétegeibe. Azokba a rétegekbe, amelyeknek „alapközege a fehér. De nem Egry József kristályos fehérsége ez, hanem inkább a falusi házak napsütötte fala, világító intenzitású bemeszeltége. A fény mögött nem is a levegő tisztaságát, hanem a homok, a lősz zizegő keménységét érezzük.” (Pernecky, 1969. 13.)

A festmények brutális energiája éppen abból fakad, hogy az emberek arca, az állatok bőre, a virágok szirma és a fák kérge is ugyanezt a „zizegő keménységet” ölti magára. Ennek köszönhető, hogy a különféle élőlények nemcsak szimbolikusan, de a szó szoros értelmében is eggyé válnak a tájjal, és feloldódnak annak sűrű és földszerű matériájában.

SZÜRREÁLIS PANTEIZMUS

A „vakolat” keménységét, a táj és az emberek kézenfekvő adottságait azonban ellensúlyozza a festői képzelőerő, és valami egészen sajátos vallásos hevületű, panteisztikus bölcsélet, amelyben éppúgy megtalálhatók az európai, mint a távol-keleti népi kultúrák nyomai. Ebből a spirituális világképből ered a formák gömbölydedsége, a vonalak örvénylő mozgása, amely fellágyítja, és élettelt tölti meg Tóth Menyhért festményeit. Chagall mesebeli lényei és az art brut „embertelenség”-ükben is végtelenül emberi vásznai köszönnek vissza Tóth Menyhért festményein anélkül, hogy az École de Paris, vagy éppen Jean Dubuffet festészetét egyáltalán ismerte volna az Alföld egyik legautentikusabb és legkevésbé „iskolás” festője, Miske „Menyus bácsi”-ja. Az a Menyus bácsi, aki élete végéig művelte a földet és egészen közelről látta, egészen pontosan érzekelte a kapálókat, a cséplőket és a rakodókat. Ez a pontosság azonban nála nem merült ki a naturalizmusban, ő ennél többet akart: visszaadni az ember emberségét, belső lényegét. Erre törekedett a Zsákolókban is, amely a Cséplésnél című festmény kissé kubisztikusan felbontott, vagy a festő kifejezésével élve: „dimenzionálisan” kialakított párdarabjának tekinthető.

Jean DUBUFFET: Vörös alak, 1953.
 Olaj, vászon, 100x81 cm.

FEHÉR IZZÁS

A Tóth Menyhért-festmények esszenciáját, a fehér izzást a legtisztábban maga a művész öntötte szavakba: „Van egy nem látható valóság is, amit mindenki magában hordoz. Az érzélem valósága, az értelem valósága, az emberség valósága. S ezt a belső gazdagságot nem lehet másképp kifejezni, csak az összes színeink igénybevételével, ezeket áttüzesítve, átféhejtve. A középkorban a kiváló embert, a szentet úgy ábrázolták, hogy glória volt a feje körül. **ÉN RÁJÖTTEM, HOGY AZ EMBEREN KÍVÜL VAN EZ AZ ÉRTÉKES SUGÁRKÖZPONT, HANEM AZ EMBERBŐL MAGÁBÓL SUGÁRZIK. NAP-ARCA VAN MINDEN EMBERNEK... MINDEN EMBERT MÁR FEHÉREN IZZÓNAK ÉRZEK. ÉS HA MONDJUK NEM IS IZZIK MÉG OLYAN FEHÉREN, TELJESSÉGGEL, DE IZZANI FOG ÉS MAGÁBAN HORDOZZA ENNEK AZ IZZÁSNAK A KÉPESÉGÉT, EZÉRT VÉGTELENÜL SZERETEM ÉS EZÉRT IZZITOM ÁT.**” (Kernács, 1976. 4.)

A Zsákolókban is ott izzik már valahol a Filozófus és az Állat fehérsége, így ez a mű is része annak a festői és spirituális útnak, amelyen Tóth Menyhért a színek ellenpontozásától és realista kavalkádjától a formák felbontásán és összeolvasztásán keresztül eljutott az izzó fehérség mindent felölelő kaleidoszkópiájig.

Kaszás Gábor